

ביאורים

למדנו אתמול על ההבדל בין עונג לבין שמחה - באשר לשמחה לימדנונו חז"ל לתעל אותה לדברים רוחניים, אך באשר לעונג, כלומר: השמחה הקטנה יותר, שבשגרת החיים, לא הדריכו חז"ל שיש צורך לתעל אותו.

הסיבה להבדל זה נובע מההבדל כלפי מה פועלת השמחה: היחיד או הכלל. התענוג הוא לאדם הפרטי עצמו. האדם הפרטי מקבל את התענוג והוא נשאר בקרבו פנימה - ולכן הוא משפיע רק על הפרט. אבל השמחה, שעניינה ומהותה הוא התפעלות הנפש מעבר לשגרה, כמו שביאר הרב קוק אתמול, מופיעה גם כלפי חוץ ומרוממת את כל הסביבה הקשורה לאדם ואיננה נשארת טמונה רק בלבו פנימה. ולכן נדרשת זהירות גדולה באשר לשמחה, משום שהיא משפיעה על ההמון, וזאת הסיבה שנדרשת טהרה גדולה יותר בקיומה, שלא כמו בתענוג.

עם זאת, "אם תקניטני גוזרני טומאה אף על המסיקה". גם לפי שמאי הדין כעת הוא ששמחה של תענוג מותרת, אבל שמאי אומר שאם תתחזק בעולם שאלתו-בקשתו של הלל, להתיר גם שמחה של חולין, יהיה עלינו לנקוט דרך הפוכה, ולאסור גם את העונג של חולין. כי החשיבות הראשונה במעלה היא להגביל את השמחה בעם ישראל, שתהיה רק שמחה כזו שקשורה אל הקודש.

ומוסיף הרב קוק שכשזוכים לעלות בקודש ולשמוח רק למטרות עליונות של טהרה, בסופו של דבר גם את הנועם שבתענוג לוקחים רק למטרות גדולות, ומי שישמח בטהרה - סופו להביא גם את תענוגותיו לטהרה, ואת כל מעשיו יצליח לכוון לשם שמים.

הרחבות

• טהרת השמחה

שְׂמֵחָה שֶׁל מִצְוָה. הרב קוק מבאר מהי שמחה הנובעת ממקום כן ואמתי, ומהי מטרותה של השמחה. באורות הקודש מרחיב הרב קוק בנושא:

"...הקודש עצמו, העומד למעלה מהטבע, תובע הוא את הדקיון (=המשפט) של הטבע - הפשטות, הבריאות, הנורמליות שבחיים. בטבע, יש שנאת הקודש הרגיל, הצורך את הטבע, המשדד את מערכתו. הקודש הרגיל, המורגל מאז להתהלך עם הטבע בקרי - אוגר הוא את שארית כוחו להלחם עם הטבע. אבל לוחם הוא עם הטבע שלו עצמו, כושל הוא ונופל במלחמתו. הטבע המתנשא לתבוע את דקיונו (=משפטו), שניעור על ידי תביעת הקודש הגנוזה בקרבו - מתנשא עם כל שלילותיו, שונא הוא את הקודש, גם הטבע שלו, גם את הודו יפיו ובריאותו, פה נופל הטבע, ונכשל במלחמתו.

לווייתן ושור הבר, שניהם נופלים במלחמתם, ונעשה מבשרם סעודה יפה לצדיקים. מי שלא נשקע בהבלים, לא זנו עיניו אחרי קניגיאות (=מלחמת חיות זו בזו) של אומות העולם, המשחיתות את תפארת הנשמה, את הוד אצילותה וטהרת מדותיה, הרי הוא זוכה ומזכה לראות קניגיון מלבב זה, עומד הוא ממעל לשניהם..." [אורות הקודש ב, הקודש הכללי כג].

חז"ל נתנו משל על שור ולווייתן, שעתידים להילחם זה בזה ולהיהרג שניהם, ומבשרם תהיה סעודה לצדיקים. הרב קוק מסביר את המשל. השור והלווייתן מסמלים את הקודש ואת הטבע, שבהתנהלותם הרגילה מצרים ומפריעים זה לזה לבוא לידי ביטוי, ולכן הם נלחמים. אבל שניהם עתידים להיכשל וליפול, כיוון שהם בעצם נלחמים נגד עצמם - הם שני צדדים של אותה מטבע. שמחת הצדיקים - שנשמותיהם שייכות בצורה העמוקה ביותר לתורה - בטעודת השור והלווייתן לעתיד לבוא, תהיה שמחה אמיתית, הנובעת מכך ששמרו על טהרת מידותיהם - "היא תזכה לראות את הכוחות הבהמיים, שביבשה (=שור) ושפנים (=לווייתן) מתאבקים, לוחמים בקצף, מתנפלים זה על זה, כל אחד חושב, 'אני אכבוש הכל'. אבל לא לדגי הים, ולא לבהמות הרים הנצחון - כי אם לקורא בשם ה', והקורא בשם ה' - הוא ימלט, וימלט הכל".

הסיבה לגזור גם על התענוג

אָמַר לוֹ אִם תִּקְנִיטֵנִי גּוֹזְרֵנִי טֹמְאָה אֵף עַל הַמְּסִיקָה. חלוק גדול יש בין שמחה לענג. התענוג לא יתפשט פי אם על הגוף מקבל התענוג, ואי אפשר להנהיג כל אדם פרטי לתכלית הקדשה והמעלה. אָמַנְם הַשְּׂמֵחָה היא יוצאת לפעולה דוקא בהמון, אותה ראוי לשמור שתהיה בתכלית הטהרה. ואם כל כך יתאחדו בעיני המסתפקים משגי השמחה עם משגי התענוג, עד שמצד התפשטות הדעת שאין צורך וחובה לבקש על התענוג תעודות של טהרה וקדשה, כן יהיה גם כן משג השמחה, עד שישראל פעמים ישמח בימי חל פמי מועד על יין ושכר ושחק משחקים וחוללים, ראוי באמת לגזור על המסיקה, לגדר גדר גם בעניני הענג שלא יהיה בכל הרחבתו, כי אם לתעודה של טהרה המתיחסת לקדשה ומביאה לאחרית טוב. אָמַנְם בְּאֵמַת רְחוּקִים הִמָּה הַמְּשֻׁגִים, ויש ביד הצבור בכלל להתנשא למדרגה פזאת שלא לשמוח אל גיל פעמים בהמון ופמבי, כי אם בטהרה במקום שיש לזה תכלית נשגבה, שמחה של מצוה, מה שאין כן בתענוג, וכן אמרו חז"ל שמחה הוא דאסור תענוג שרי. והשמחה שהיא כח נפשי, כשתתישר באדם יפה שתהיה רק לצד המעלה והקדשה בטהרה, תרומם את האדם פלו עד שמעצמו יברו לו דרכו להיות גם כל ענוגיו קדש לד', וימסק בטהרה בנדבת לבו וחשק נפשו.

(עין איה, שבת א, פרק א, פסקה עז - המשך)

לְתַכְלִית - לשלמות. **יִתְאָחַדוּ** - ישתוו. **רְאוּי** - לכן ראוי. **אֵל גִּיל כְּעַמִּים** - על-פי הפסוק "אל תשמח ישראל אל גיל כעמים" (הושע ט, א). **יְבִר** - יבחר. **וַיִּמְסַק בְּטָהֳרָה** - יתענג בענייני קדושה.

